



پرونده پنجم، مطلب سوم

معرفی اجمالی برخی روش‌های تأمین مالی بنگاه‌ها با نگاه به نقش اتاق بازرگانی



سید علی مدنی زاده

استاد دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف

خود را بنا به شرایط اقتصادی به شرکت‌های سرمایه‌گذاری و یا مؤسسات پولی و مالی برای صدور اوراق جدید بدهد.

تأمین مالی پروژه‌ای (Project Financing)

این روش یکی از زیرشاخه‌های روش نوآوری‌های مالی نیز شناخته می‌شود. ممکن است بنگاه‌های اقتصادی مایل نباشند برای تأمین مالی سهام بنگاه خود را عرضه نمایند و یا اینکه ممکن است صاحبان ثروت تمایلی به خرید سهام یک بنگاه نداشته باشند، بنابراین بازار بورس برای این دو طرف چندان جذاب نخواهد بود؛ اما اگر یک بنگاه اقتصادی بخواهد برای بخشی از فرآیند تولید خود تأمین اعتبار نماید و یا اینکه هزینه‌ی یک پروژه را تأمین کند، راغب است سهام آن پروژه یا آن خط تولید را عرضه نماید، از طرف دیگر خریدار سهام با تنوع بیشتری روبرو است و دیگر با یک مجموعه طرف نیست و فقط سهامدار یک طرح یا پروژه خواهد بود.

در طی نشست تخصصی که در سال ۹۳ با برنامه‌ریزی مرکز مطالعات و پژوهش‌های اقتصادی اتاق بازرگانی کرمان صورت گرفت، یکی از سخنرانان اصلی؛ جناب آقای دکتر سید علی مدنی زاده، از اساتید دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف؛ به موضوع «روش‌های تأمین منابع مالی بنگاه‌های اقتصادی» پرداخت. در ادامه اهم روش‌های تأمین مالی بنگاه‌های خصوصی، بر گفته از سخنرانی ایشان، ارائه شده است.

نوآوری‌های مالی (Financial Innovations)

پیشرفت در طی زمان سبب شده ابزارهای مالی و سیستم‌های پرداخت متنوعی در اعطای وام و قرض گرفتن‌ها به کار برده شود. در این روش بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و امثالهم اوراق جدید را تعریف و منتشر می‌کنند که ریسک بازار را به حداقل برسانند مثل بیمه نرخ ارز یا هجینگ بازار ارز. در این روش اتاق بازرگانی می‌تواند پیشنهاد‌های مناسب

از این حیث بنگاه‌ها می‌توانند از این روش برای تأمین اعتبار بخش‌های مختلف تولید خود اقدام نمایند بدون اینکه سهام بنگاه خود را واگذار نمایند.

صکوک

همزمان با گسترش بازارهای مالی اسلامی، طیف وسیعی از ابزارهای مالی منطبق با قوانین و مقررات اسلامی نیز طراحی شد که یکی از رایج‌ترین آن‌ها صکوک (Sukuk) نام دارد. در این روش پیشنهاد می‌شود که بنگاه‌ها خودشان اوراقی را منتشر نمایند. درواقع وقتی بنگاه‌ها در بانک برای اوراق بهادار، پذیرهنویسی نمایند، بانک پس از اخذ ضمانت کافی روی کل فرآیند تولید بنگاه اوراق منتشر می‌کند. بایستی متذکر شد در اینجا دیگر اتاق نمی‌تواند نقش واسط را بازی کند درواقع این نقش را بانک ایفا می‌کند.

هماهنگی و تعامل (Matching)

در این روش اتاق بازرگانی به‌خوبی می‌تواند ایفای نقش کند و به‌نوعی با قرار گرفتن بین سرمایه‌داران و تولیدکنندگان و برقراری تعامل بین آن‌ها سعی کند با روشی مسالمت‌آمیز این دو طرف را برای همکاری با یکدیگر راغب سازد و از طرف دیگر زمینه تعامل هر چه بیشتر آن‌ها را مهیا سازد. با این روش سرمایه‌های سرگردان بسیاری سمت‌وسو می‌گیرد و بهتر در مسیر تولید قرار می‌گیرند.

بانک‌های محلی و منطقه‌ای

اگر بانک‌های محلی یا منطقه‌ای در استان استقرار یابند، حجم کمتری از منابع مالی استان به خارج از آن انتقال می‌یابد و قاعدتاً تولیدکنندگان دسترسی راحت‌تری به منابع داخلی در سطح وسیعی پیدا می‌کنند.

تشکیل صندوق

صندوق صورت شکلی متفاوتی با بانک محلی دارد. در این روش، اتاق بازرگانی و یا استانداری هم می‌تواند نقش این صندوق را بازی کنند. این صندوق می‌تواند از طرق مختلف منابع مالی خود را تأمین نماید تا در وقت مناسبی در اختیار تولیدکنندگان قرار دهد. به‌عنوان مثال، می‌تواند با هماهنگی مرکز بخش از منابع مالیاتی استان را حفظ نماید و به‌طور مثال یک درصد از مالیات بر ارزش‌افزوده را برای کمک به تولیدکنندگان در استان نگه دارد.

مؤسسات اعتبارسنجی (Credit rating)

در این روش پیشنهاد می‌شود یک یا چند موسسه اعتبارسنجی ایجاد شود که وظیفه بررسی وضعیت اعتباری بنگاه‌ها و تولیدکنندگان از نظر وضعیت ریسک، انجام پروژه‌ها، سابقه حسن پرداخت و امثالهم را بر عهده داشته باشد و نهایتاً این اطلاعات را به سیستم وام‌دهنده بفروشد. در این روش هم ریسک مؤسسات مالی و اعتباری برای پرداخت وام و معوق نشدن آن‌ها پایین می‌آید و هم تعداد زیادی از فعالین اقتصادی خوش‌نام دسترسی آسانی به این منابع پیدا می‌کنند و هم اینکه افراد بدحساب به راحتی قابل ردیابی و شناسایی

اگر بانک‌های محلی یا

منطقه‌ای در استان استقرار

یابند، حجم کمتری از منابع

مالی استان به خارج از آن

انتقال می‌یابد و قاعدتاً

تولیدکنندگان دسترسی

راحت‌تری به منابع داخلی در

سطح وسیعی پیدا می‌کنند.



می‌باشند. درواقع با این روش می‌توان مشتریان بانکی را رتبه‌بندی نمود و برای پرداخت وام به آن‌ها برنامه‌ریزی دقیق نمود. با این اقدام، بنگاه‌های اقتصادی علاوه بر دسترسی آسان به منابع قاعداً در رقابت با خوش‌حسابی سایر بنگاه‌های اقتصادی قرار خواهند گرفت.

رهنی سازی

پس از جنگ جهانی دوم با افزایش تقاضای خرید مسکن، بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری با تقاضای فراوان برای وام مسکن روبرو شدند. ازاین‌رو کوشش فراوانی برای جذب منابع مالی بیشتر صورت گرفت که از این راه، تسهیلات بیشتری اعطا شود. در آن زمان تأمین مالی این وام‌ها عمدتاً از محل سپرده‌ها بود؛ بنابراین منابع تأمین مالی بانک‌ها به همین مورد محدود می‌شد. ازاین‌رو بانک‌ها (به‌ویژه بانک‌های آمریکایی) جهت تأمین مالی به بازار سرمایه و بازار رهن ثانویه روی آوردند و از ابزارهای مالی جدید جهت تأمین مالی استفاده کردند. در این روش پیشنهاد این است بنگاه‌های اقتصادی که سرمایه ثابت بلااستفاده‌ای در اختیار دارند، آن‌ها را در رهن مؤسسات پولی و مالی قرار دهند و از این طریق منابع مالی خود را تأمین نمایند. سپس با پرداخت رهن خود، دارایی‌ها را از رهن خارج نمایند.

قراردادهای با نرخ متغیر (وابسته به تورم)

این روش به‌مثابه یک بازی برد-برد در جهت تأمین منابع مالی بنگاه‌های اقتصادی می‌باشد. در این روش معقول است به‌جای اعطای تسهیلات با نرخ ثابت و مشخص، بانک‌ها نرخ وام خود را با توجه به نرخ تورم تعیین نمایند. به‌طور مثال نرخ وام برابر باشد با نرخ تورم به‌اضافه ۲ تا ۵ درصد نرخ کارمزد بانکی. اگر چنین شود وقتی نرخ تورم نوسان می‌یابد نه تولیدکننده زیر بار این وام کم می‌آورد و نه مطالبات سیستم بانکی در ردیف معوقات قرار می‌گیرد. درواقع وقتی بعد از اعطای تسهیلات، نرخ تورم بالا رود، این به ضرر بانک‌ها خواهد بود و به نفع تولیدکننده و بالعکس. البته ممکن است استفاده از روش قراردادهای با نرخ متغیر (وابسته به تورم) برای مؤسسات بانکی دولتی که تحت نظر مستقیم بانک مرکزی فعالیت می‌کنند ممکن نباشد، اما قاعداً مؤسسات مالی اعتباری و صندوق‌های بخش خصوصی می‌توانند از این رویکرد بهره ببرند. لازم به ذکر است که این روش هنوز در کشور متعارف نشده است.

ریفاینانس (Refinance)

در این روش پیشنهاد می‌شود که اگر تولیدکننده‌ای از سیستم بانکی وام دریافت کرد و در شرایطی قرار گرفت که چندان در آن دخالت نداشت (مثل نوسانات نرخ تورم و نرخ ارز) و نمی‌تواند مثل سابق اقساط وام را بپردازد و دائماً با جرائم سیستم بانکی روبرو است، بانک با وی وارد مذاکره جدید شود و برای ادامه روند پرداخت وام قرارداد جدید منعقد نماید تا هم آن بنگاه توان پرداخت وام را پیدا کند و هم بانک با گسترش معوقات روبرو نشود.

منبع

مرکز مطالعات و پژوهش‌های اقتصادی اتاق بازرگانی کرمان، فصلنامه پژوهشی، گزارش اولین

نشست تخصصی سال ۹۳، بهار ۹۳

ممکن است استفاده از روش قراردادهای با نرخ متغیر (وابسته به تورم) برای مؤسسات بانکی دولتی که تحت نظر مستقیم بانک مرکزی فعالیت می‌کنند ممکن نباشد، اما قاعداً مؤسسات مالی اعتباری و صندوق‌های بخش خصوصی می‌توانند از این رویکرد بهره ببرند.